

**H.1002/ M.1594 TARİHLİ BİR VAKIF DEFTERİNE*GÖRE
EDİRNE'DEKİ SULTAN II. BÂYEZİD CÂMİİ VE İMÂRETİ EVKÂFI**

Alaaddin AKÖZ - Doğan YÖRÜK*****

ÖZET

Şehzâde I. Murâd tarafından Osmanlı hakimiyetine dahil edilen Edirne, İstanbul'un fethine kadar başkent, fetihden sonra da Rumeli topraklarının birinci, Osmanlı'nın ikinci önemli kenti olmuştur. Bu özelliği dolayısıyla, her dönemde padişahlar, yüksek rütbeli yöneticiler ve memurlar ile din adamları tarafından büyük bir imâr faaliyetine sahne olmuştur. II. Bâyezîd'in 1484-1488 yılları arasında yaptırmış olduğu câmi ve imâreti de bu yapılardan birini teşkil etmektedir. Çok geniş bir alanı kaplayan külliye'nin dârüşşifası özellikle kaydedilmeğe değer bir nitelik taşımaktadır. Zira burada bazı hastalara müzikle tedâvi yapıldığı herkes tarafından bilinen bir husustur. Külliye'nin işlevlerini devam ettirebilmesi için II. Bâyezîd, Rumeli sancak ve kazâlarından yüksek gelire sahip olan kasaba, köy ve cemaatlerin gelirlerini vakfetmiştir. 1489'da 574.789 akçe olan vakfın yıllık geliri, 1594'de 1.791.333 akçeye, 1617'de ise 2.141.696 akçeye yükselmiştir. Buna göre 127 yılda vakıf gelirlerinde yaklaşık % 273 oranında bir artış meydana gelmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER

II. Bâyezîd, Edirne, Câmi, İmâret, Vakıf Defteri.

**ACCORDING TO WAQF DOCUMENT DATED H.1002/ AD.1594
SULTAN BÂYEZİD MOSQUE AND İMÂRET**

ABSTRACT

Edirne, Which was joined to Ottoman Sovereignty by Shahzadah Murat I, was the capital till Istanbul's conquest. After the conquest it become the first important city in Rumelia and the second in Ottoman Empire. Because of this feature in every period it had been an important place for construction padişahs, high rank administrators, civil servants and religious functionaries. The mosque and its imâret was built between 1484-1488 by Bâyezîd II constitutes one of these buildings. This complex of buildings which had a very large area with its hospital carries an important feature worths dealing. It is a known fact by everybody that, here, some patients under went therapy with music. In order to maintain its function Bâyezîd II made over the income of the towns, villages and nomads which have high level of income to a charitable foundation in sanjaks and kazâs in Rumelia. While the annual income of the waqf was 574.789 silver coins in 1489, it increased to 1.791.333 silver coins in 1594, 2.141.696 silver coins in 1617. According to this information the increase of the income of the waqf has been 273% in 127 years.

KEY WORDS

Bâyezîd II, Edirne, Mosque, İmâret, Waqf Document.

GİRİŞ

Şehzâde I. Murâd tarafından 1361 yılında Osmanlı topraklarına ilhâk edilen Edirne¹, askerî bir üs olma özelliğinin yanında siyasî bir merkez olarak da ön plana çıkmaya başlamıştır². Şehir, Rumeli harekâtı için bir karargâh vazifesi görürken, İstanbul'un fetih hazırlıklarına, fetret devrinde ve daha sonraki dönemlerde taht mücadelelerine, II. Mehmed'in birinci saltanatında yeniçerilerin isyanına, şehzâdelerin sünnet ve evlilik düğünlerine, yabancı elçiler ve temsilcilerin kabûlüne, padişahların av eğlenceleri gibi hâdiselere sahne olmuştur³. İstanbul'un fethi ile ikinci plana düşen şehir için XVI. yüzyıl, muhteşem âbidelerin inşa edildiği ve fiziki açıdan klasik formunu kazandığı bir dönemi teşkil eder⁴. Fetihden hemen sonra I. Murâd'ın Edirne'yi başkent yapmasıyla⁵, imar ve iskân faaliyetleri de büyük bir ivme kazanmıştır. Başta padişahlar olmak üzere, vezirler, beylerbeyleri, sancakbeyleri gibi büyük ümerâ ve yüksek mevkide bulunan devlet adamları ile ulemâ ve meşâyih, şehrin kuruluş ve gelişmesini büyük ölçüde sağlamışlardır⁶. I. Murâd'dan başlamak üzere I. Bâyezîd, II. Murâd, II. Mehmed, II. Bâyezîd ve nihayet II. Selim, Edirne'de ölümsüz eserler bırakmışlardır⁷. Özellikle II. Murâd ve II. Bâyezîd'in yaptırmış olduğu külliyeler dikkate şâyândır. Bu eserlerin fonksiyonlarını devam ettirebilmesi için de zengin gelirler vakfetmişlerdir⁸.

* Bu defter tarafımızdan yayına hazırlanmaktadır.

** Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Öğretim Üyesi Yard. Doç. Dr.

*** Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Arş. Gör. Dr.

¹ Edirne'nin fethi tarihi hakkında farklı tarihler için bkz. Halil İnalçık, "Edirne'nin Fethi", *Edirne – Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı*, Ankara 1993, s.137-160.

² M. Tayyib Gökbilgin, *XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası Vakıflar – Mülkler – Mukataalar*, İstanbul 1952, s.6.

³ Gökbilgin, "Edirne", *İA*, IV, Eskişehir 1997, s.110-115; Gökbilgin, "Edirne", *DİA*, X, İstanbul 1994, s.426-427; Feridun M. Emecen, "Tarih Koridorlarında Bir Sınır Şehri: Edirne", *Edirne: Serhatteki Payitaht*, Haz. Emin Nedret İşli – M. Sabri Koz, İstanbul 1998, s.53-55.

⁴ Emecen, "Bir Sınır Şehri: Edirne", s.55; Zeki Arıkan, "İmar-İskân, Ticaret ve Ekonomisiyle XIV-XVII. Yüzyıllarda Edirne", *Edirne*, T.C.Kültür Bakanlığı, İstanbul 1993, s.118.

⁵ Osmanlı başkentleri hakkında bkz. Mustafa Armağan, "Osmanlı'nın Anahtarlarını Taşıyan Şehir: Edirne", *Serhatteki Payitaht*, s.151-160.

⁶ Gökbilgin, *Edirne ve Paşa Livası*, s.20-65; Gökbilgin, "Edirne Şehrinin Kurucuları", *Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü*, s.161-178; H. Çetin Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları (1300-1451)*, Ankara 2001, s.57-66.

⁷ Gökbilgin, *Edirne ve Paşa Livası*, s.65-522.

⁸ II. Murâd ve II. Bâyezîd vakıflarının gelirleri için bkz. Ömer L. Barkan, "Edirne ve Civarındaki Bazı İmâret Tesislerinin Yıllık Muhasebe Bilançoları", *Belgeler*, I-2, Temmuz 1964, Ankara 1993, s.235-377; Bayram Ürekli – Doğan Yörük, "H.1002/ M.1594 Tarihli Bir Vakıf Defterine Göre Edirne'deki Sultan II. Murâd Câmii ve İmâreti Evkâfi", *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XVII, Konya 2004, s.37-62.

II. Bâyezîd, Edirne'de, Osmanlı devrinin en büyük dinî ve ictimai hayır müesseseleri arasında yer alan Bâyezîd Câmii ve külliyesini, mimar Hayreddin'e H.889-893/ M.1484-1488 yılları arasında inşa ettirmiştir⁹. Geniş bir alanı kaplayan külliye; câmi, tıp medresesi, imâret, dârüşşifa, hamam, tabhâne, mumhâne, muvakkıthâne, kütüphâne, mehterhâne, fodlahâne, değirmen ve bir köprüden müteşekkildir¹⁰. Bu külliyeinin en meşhur ünitelerinden biri, şüphesiz dârüşşifa olarak adlandırılan yapıdır¹¹. Evliyâ Çelebi, burada bazı hastalara haf-tanın belirli günlerinde müzik dinletildiğini kaydeder¹².

Bu şekilde kurulmuş olan külliye veya imâret sitelerinin şehirlerin teşekkül ve inkişafında büyük rol oynadıkları bilinen bir gerçektir¹³. İşte çalışmamıza konu olan defter de II. Bâyezîd'in Edirne'de yaptırmış olduğu câmi ve imâret için gelir olarak tahsis ettiği köyler ve cemaatlerdir.

Konya İl Halk Kütüphanesi Prof Dr. Feridun Nafiz Uzluk bölümünde¹⁴, 7107 (eski no 4431) demirbaş numarada kayıtlı olan defter, 94 varak, 13 x 39 cm. dış, 9 x 30 cm. yazı ebadında, koyu kahverengi deri ciltli ve siyâkat hatla yazılmıştır. Ön kapağın dış yüzüne çiçek motifini andıran bir kağıt yapıştırılmış ve üzerine “Sultân Bâyezîd Hân Hazretlerinin Evkâf-ı Şerîfesinin Karyehâ Def-

⁹ Oktay Aslanapa, *Edirne'de Osmanlı Devri Âbideleri*, İstanbul 1949, s.62.

¹⁰ Gökbilgin, “Edirne”, s.122-123; Semavi Eyice, “Edirne”, *DİA*, X, İstanbul 1994, s.435; Osman Nuri Peremeci, *Edirne Tarihi*, İstanbul 1940, s.68; Oral Onur, *Edirne -Türk Tarihi Vesikalarından Kitabeler-*, İstanbul 1972, s.133; Rifat Osman Tosyavî-zâde, *Edirne Evkâf-ı İslamiyye Tarihi Camiler ve Mescitler*, (Sad. Ülkü ‘Ayan’ Özsoy), Ankara 1999, s.67-74; Ratıp Kazancıgil, *Edirne Sultan II. Bayezid Külliyesi*, Edirne 1997; R. Kazancıgil, *Edirne İmaretleri*, İstanbul 1999, s.79-107.

¹¹ Dârüşşifa hakkında geniş bilgi için bkz. Bedi N. Şehsuvaroğlu, “Edirne II. Bayezid Darüşşifası”, *Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü*, s.257-264; A. Süheyl Ünver, “Edirne Darüşşifası Tarihi 891 (1486)”, *Türk Tıp Tarihi Arkivi*, V/18, İstanbul 1940, s.80-82.

¹² Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, III, İstanbul 1314, s.469: “Merhûm ve mağfûr Bâyezîd aleyhi'r-rahme hazretleri vakfihâmesinde hastalara devâ dertilere şifâ divânelerinin rûhuna gıda ve def-i sevdâ olmak üzere on adet hânende ve sâzende gulâm tahsis etmiştir ki üçü hânende biri neyzen biri kemânî biri mûsikârî biri çengi biri çeng-i santurî biri ûdî olub haftada üç kere gelerek hastalara ve delilere mûsikî faslı virirler bi emr-i hayyi kâdir nicesi avâz-ı sâzdan hoş hâl olurlar” demektedir.

¹³ Osman Nuri Ergin, *Türk Şehirlerinde İmaret Sistemi*, İstanbul 1939; Ömer Lütfi Barkan, “Şehirlerin Teşekkül ve İnkişafı Tarihi Bakımından: Osmanlı İmparatorluğunda İmâret Sitelerinin Kuruluş ve İşleyiş Tarzına Ait Araştırmalar”, *İFM*, XXIII/1-2, İstanbul 1963, s.239-296.

¹⁴ Konya İl Halk Kütüphanesi Feridun Uzluk Bölümü'nde bulunan eski harfli eserler Haziran 2004'te Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesine taşınmıştır. Ancak bu kütüphanedeki katalog çalışması devam ettiği için, burada defterin Uzluk Bölümündeki numarası esas alınmıştır.

teri fi 15 Rebi'ü'l-evvel 1279" kaydı düşülmüştür. Bu kayıttan defterin 10 Eylül 1862 tarihinde her hangi bir şekilde tamir işleminden geçirildiği anlaşılmaktadır.

Defterin sayfa düzeni yaprak esasına göre numaralandırılmıştır. Numaralandırma işlemi vakıf gelirlerini oluşturan köylerin yazıldığı sayfadan itibaren yapılmıştır. Sultan III. Murâd'ın tuğrasının ve vakıf gelirlerinin bulunduğu bölgelerin yeni bir tahririnin yapılmasına dâir tahrir hükmünün bulunduğu sayfaların numaralandırılmamış olması dikkat çekmektedir. Bu sebepten dolayı, tuğra ve tahrir hükmünün bulunduğu sayfalar için 1a-b numaraları mükerrer kullanılmaktadır.

Defterin düzenleniş tarihi ile ilgili olarak iki ayrı tarih bulunmaktadır. Bunlardan ilki, 1b ve 1a sayfalarındaki vakıf köyleri ve reâyâsının gelirlerinin tespit edilmesine dâir yapılması istenen tahrir hükmünün sonunda bulunan "... *fi'l-yevmi's-sâbi-i 'aşer Şehr-i Cemâziye'l-âhir sene semân ve tis'in ve tis'a mi'e*" (17 Cemâziye'l-âhir 998 / 23 Nisan 1590) kaydı, ikincisi ise defterin son sayfası olan 94b'de yazım işleminin kim tarafından ve ne zaman yapıldığını belirten notta "... *fi evâsıt-ı Şehr-i Ramazâni'l-mübârek meşhûr sene isneyn ve elf*" (11-20 Ramazan 1002 / 4-13 Mart 1594) tarihi zikredilmektedir. Buna göre defterin yazım işlemine 23 Nisan 1590'da başlanmış, 4-13 Mart 1594'de bitirilmişdir.

Defterde, Sultan II. Bâyezîd'in câmi-i şerîf ve imâret-i âmire evkâfi nâzırı, Dârü's-sa'âde Ağâsı Mehmed'in, vakfa gelir olarak tahsis edilen Rûmilî'ndeki köylerin uzun zamandır tahrîr edilmediği, bundan dolayı ahâlinin durumunun kötüleştiği, her yıl vakıf mahsûlünün noksan geldiği, mevcut reâyânın perâkende ve perişan üzere olduğu, evkâfın tamamının bir an önce tahrîr ve defterinin tutulmasının lâzım geldiği vs. şeklindeki arzı üzerine, sultan III. Murâd tarafından Edirne'deki Dârü'l-hadîs Medresesi Müderrisi Mevlânâ Şücâ'nın tahrîr emîni, Edirne'deki Sultân II. Bâyezîd İmâreti evkâfi kâtibi olan Osman'ın da tahrîr kâtibi olarak görevlendirildiği belirtilir.

Defterin başından ve sonundan 4'er yaprağının düzenlenen tarihte boş bırakıldığı, fakat daha sonra bu sayfalara vakıfla ilgili değişik kayıtların yazıldığı görülmektedir. Bu sayfalardaki yazı silleri de farklıdır. Söz konusu sayfalar, bozuk bir nesihle, defterin asıl kayıtlarının tutulduğu varaklar ise siyâkat hat ile yazılmıştır. Yukarıda 1a-b sayfalarının mükerrer kullanılacağı zikredilmişti. Buna göre, 1a'da Sultan III. Murâd'a ait bir tuğra, 1b ve 1a'da ise tahrir hükmü bulunmaktadır. Hükümde, Dârü's-sâde Ağâsı Mehmed'in vakıf reâyâsı ve köylerinin yeni bir tahririnin yapılması ile ilgili arzı üzerine, Müderris Mevlânâ

Şücâ'ın tahrîr emîni olarak atandığı ve yazım işlemini yaparken; mevcut reâyânın perâkende ve perişan olmak üzere olduğu, durumlarının düzeltilerek ölüleri ve kaçaklarının çıkarılıp yerlerine oğulları ve köleleri ile aralarına yerleşen haymanaların tahrîrinin yapılması; evkâfın karışık ve bozuk sınırlarının vakıf-nâmeye bakılarak belirlenmesi; zamanla zaîmler, çavuşlar, sipâhiler ve timâr erbâbının vakıf-nâmeye muhâlif olarak tecâvüz ettikleri yerlerden adâlet üzere ahâli-i vukûf marifetiyle el çektirilmesi; vakfın yerlerine hâriçten kimsenin müdâhale etmemesi; vakfın bazı yerlerinin ve bağlarının zamanla diğer topraklara karıştığı için vakıf mahsûlünün her yıl noksan geldiği, bundan dolayı zarara uğradığı ifade edilmiş ve bu durumun düzeltilerek deftere geçirilmesi; emîn ve âmillerin vakıf reâyâsından bazı rüsûmlar talep ettiklerinden ahâlinin zarar gördüğü ve durumun düzeltilerek deftere kaydedilmesi istenilmekte, bütün bunları yaparken yazım işlemi sırasında reâyâyâya hak-adâlet üzere davranılması, hediye-pişkeş diye kimseden bir habbe ve bir hisse alınmaması ve kimseye meyl-i iltimas edilmemesi gibi hususlar tenbîh ve te'kîd edilmektedir.

Vakıf köyleri 1b'den itibaren yazılmaya başlanmıştır. Buna göre sırasıyla, Edirne, Cısr-i Mustafa Paşa, Dimetoka, İnoz, Ferecik maa Meğri, Gümülcine, Yenice-i Karasu, Kavala maa Suğlalık, Filibe, Tatarcık, Kızıl-ağaç, Yanbolu, Yenice-i Zağra ve Ahyolu kazâlarına ait şehir merkezleri, mahalleler, köyler ve cemaatler mufassal bir şekilde yazılmıştır. Defterin 93b ile 94b sayfaları arasında ise vakıf mütevellisine arpalık olarak verilecek köyler ile ilgili kayıtlar yer almaktadır. Kazâların hangi sayfalar arasında olduğu Tablo I'de gösterilmiştir.

Defterde bazı vakıf bölgelerine ait 5 adet husûsi kânûnnâme bulunmaktadır. Bunlar: İnoz (Enez) Kazâsı Kânûnnâmesi, Yenice-i Karasu Kazâsı'ndaki İskete (İskeçe) Kasabası Kânûnnâmesi, Kızıl-ağaç Kazâsı'ndaki Kozluca ve Kavaklı köyleri sınırında bulunan köyler ile Yenice-i Zağra Kazâsı'ndaki Furtına Köyü için Bâc-ı Fuçı-ı Hamr Kânûnnâmesi ve Ahyolu Kazâsı'ndaki Süzebolu Kasabası için bir İhtisâb Kânûnnâmesi'dir.

A- VAKIF DEFTERİNE GÖRE SULTÂN II. BÂYEZİD CÂMİİ VE İMÂRETİ GELİRLERİ

İncelememize konu olan defterdeki verilerin geniş bir şekilde yorumlanması ve defterin yayına hazırlanmasına yönelik çalışmamız devam etmektedir. Şimdilik, bu çalışmamızın bir girişi olarak, burada sadece köy ve cemaatlerin isimleri ile bunlardan alınan vergilerin toplam hâsılları dikkate alınarak, defter hakkında genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Vakıf gelirlerini oluşturan kasaba, köy ve cemaatler 14 kazâ içine dağılmıştır. Bunların dışında, İstanbul şehir merkezinden de 111.092 akçelik hamam ve dükkân geliri vakfa tahsis edilmiştir.

Tahrîrin yapıldığı dönemde vakıf reâyâsından bazılarının, durumlarının zamanla kötüleştiğinden veya başka yerlerde daha rahat yaşama imkanı bulduklarından, eski topraklarını (köylerini) terk ettikleri görülmektedir. Ahalinin bir kısmı köylerini tamamen boşaltırken¹⁵, bazı köylerde de nüfusun yarısı terk etmiş, yarısı yerlerinde kalmıştır¹⁶. Dikkate değer bir husus da, bir köyün önce tamamen terk edilip daha sonra tekrar aynı sâkinler tarafından şenlendirilmiş olmasıdır¹⁷.

Bazı köylerin ise uğraş alanları ile ilgili olarak birtakım vergilerden muâf tutuldukları görülmektedir. Yenice Köyü ahâlisi vakfa kürecilik¹⁸, Yoros Köyü reâyâsı ise buradaki tekkeye hizmet ettiklerinden dolayı avârizdan ve diğer tekâliften muâf kabul edilmişlerdir¹⁹. Ayrıca Filibe Kazâsı'nda Filibe şehri²⁰ ile Çullu ve Hızırca köylerinde de çeltük ziraati yapıldığı anlaşılmaktadır²¹.

Kavala maa Suğlalık Kazâsı başlığı altına kaydedilmiş köylerden 6'sının, Dimetoka, Gümölcine, ve Ferecik kazâlarına tâbi olduğu belirtilmiştir. Kızıl-ağaç Kazâsı içinde gösterilen, tâife-i yörükân-ı Kavaklu'ya mensup bazı cemaat ve bölüklerin perâkende olarak, Hasköy-i Mahmud Paşa, Hatun-ili, Prevadi, Yeni-pazar, Rusi Kasrı, Aydos, Ahyolu, Yanbolu, Zağra-i Cedid kazâlarına dağıldıkları, ancak sâkin oldukları yerlerde öşürlerini sâhib-i arza, rüsûmlarını da vakfa vermeleri istenmektedir. Bu şekilde kayıtlı olan 18 cemaat ve bölük'ün hâsılları toplam olarak verilmiştir²².

1- Vakıf Gelirleri

Tablo I'den de takip edilebileceği üzere vakıf gelirleri; 15 kaza, 2 şehir merkezi (Edirne ve İstanbul), 3 kasaba merkezi [İnoz (8 mahalle; 1'i müslim,

¹⁵ Konya İl Halk Kütüphanesi Feridun Nafiz Uzluk Bölümü, No 7107, s.12b, K. Hınzır-vıranı; s.80b, K. Pirlüce; s.92b, K. Ruzbarıcı (?); s.92b, K. Mekk (Bekr); s.93b, K. Ilıcalu ma'a Dudulu; s.94b, K. Taşlık-yörüğü.

¹⁶ Uzluk, No 7107, s.12a K. Yörücükler.

¹⁷ Uzluk, No 7107, s.91b, K. Ağca-kovanlığı.

¹⁸ Uzluk, No 7107, s.26a.

¹⁹ Uzluk, No 7107, s.91a.

²⁰ Uzluk, No 7107, s.62a.

²¹ Uzluk, No 7107, s.57a-57b.

²² Uzluk, No 7107, s.68b-75b.

7'si gebran), Süzebolu (29 mahalle; 1'i müslim, 28'i gebran) Meğri], 137 köy, 28 cemaat ve 2 bölük'ten oluşmaktadır.

Şehir ve kasaba merkezleri ile köyler ve cemaatlerin gelirleri her birimin sonunda mufassal bir şekilde yazılmıştır. Ancak yukarıda da değinildiği gibi perâkende olan Kavaklu yörükleri taifesini teşkil eden cemaatlerin gelirleri, toplam hâsıl olarak verilmiştir. Vakfa kaydedilmiş olan ünitelerin bağlı bulunduğu kazâlar ve bu kazâlardan alınan vergilerin miktarı ile toplam hâsıl içinde kazâ gelirlerinin oranı da tablo I'de gösterilmiştir. Buna göre, vakıf gelirlerinin toplamı 1.791.333 akçedir. Farklı dönemlerde vakfın gelir durumuna bakılacak olursa: H.894-895/ M.1489'da 574.789 akçe, 23 Safer 1025 ile 2 Rebû'l-evvel 1026/ M.12 Mart 1616 – 10 Mart 1617 tarihleri arasında ise 2.141.696 akçe olduğu görülür. Buna göre, 127 yıllık bir zaman zarfında, imâretin gelir kaynaklarında % 273 oranında bir artış meydana gelmiştir²³.

1594'de vakfa en fazla gelir getiren kazâ, 472.596 akçe (% 26.382) ile Edirne, ikinci sırada 282.365 akçe (% 15.762) ile İnoz, üçüncü sırada ise 206.270 akçe (% 11.514) ile Yenice-i Karasu'dur. Edirne'de gelirin yüksekliği; Edirne ve İstanbul şehir merkezlerinden, İnoz'da; İnoz Kasabası'nda balıkçılık ve kürecilik yapılmasından, Yenice-i Karasu'da ise İskete Kasabası merkezi ile bu kazâyâ bağlı olan köylerin hâsıllarının yüksekliğinden kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan en az vergi veren kazâların başında 5.552 akçe (% 0.309) ile Gümülcine, ikinci sırada 10.500 akçe (% 0.586) ile Cısr-i Mustafa Paşa, üçüncü sırada ise 10.599 akçe (% 0.591) ile Tatarcık gelmektedir. Gümülcine, Cısr-i Mustafa Paşa ve Tatarcık kazâlarının vergi gelirinin düşük olmasının sebebi, bu kazâlara tâbi olan köy ve cemaatlerin, hem sayı hem de vergi hâsıllarının az olmasıdır.

Tablo I: Vakıf Gelirlerinin Toplamı

	Sayf	Kazâ	Açıklamalar	Hasıl	% Yüzdesi
1	1b-15a	Edirne	30 köy, nefsi-i Edirne ve nefsi-i İstanbul	472.596	26.382
2	15b	Cısr-i Mustafa Paşa	1 köy	10.500	0.586
3	16a-20a	Dimetoka	9 köy	98.875	5.519
4	20b-27a	İnoz (Enez)	2 köy, İnoz kasaba merkezi (7 gebr, 1 müslim mahalle)	282.365	15.762

²³ Barkan, "Bazı İmâret Tesisleri", s.252-253; Barkan, "İmâret Sitelerinin Kuruluş ve İşleyiş", s.253.

5	28a-34b	Ferecik maa Meğri	Meğri kasaba merkezi, 8 köy	89.961	5.022
6	35a	Gümülcine	1 cemaat	5.552	0.309
7	37a-50a	Yenice Karasu	19 köy (1 köyde; 2 gebr, 1 müslim mahalle), İskete kasaba merkezi (9 gebr, 1 müslim mahalle), 1 cemaat	206.270	11.514
8	51a-55a	Kavala maa Suğlalık	13 köy, 2 cemaat	58.107	3.243
9	55b-62a	Filibe	15 köy	143.282	7.998
10	63a-64a	Tatarcık	4 köy	10.599	0.591
11	65a-79a	Kızıl-ağaç	12 köy, 22 cemaat, 2 bölük	150.725	8.735
12	80a-80b	Nevâhi-i Yanbolu	4 köy	18.557	1.035
13	81a-83a	Yenice-i Zağra	3 köy (1 köyde; 5 gebr, 1 müslim mahalle)	37.417	2.088
14	83b-86a	Yanbolu	6 köy, 1 cemaat	55.252	3.084
15	87a-92b	Ahyolu	Süzebolu kasabası (28 gebr, 1 müslim mahalle), 8 köy, 1 cemaat	145.526	8.123
16	93b-94b	Vakıf Mütevellisine Arpalık	3 köy	5.749	(Kızıl-ağaç)
GENEL TOPLAM			Edirne ve İstanbul nefsleri, 4 kasaba merkezi (3 merkezde 44 gebr 3 müslim mahalle), 137 köy (2 köyde; 7 gebr 2 müslim mahalle), 28 cemaat, 2 bölük	1.791.333	100

Tablo II: Vakıf Köy ve Cemaatlerinin Hâsılları

Sıra	Sayf	Kasaba, Köy ve Cemaat Adı	Açıklamalar	Kazâ	Hasıl
1	1b	K. Muradcılı	-	Edirne	4.662
2	1b	K. Kırık (Kırık)	-	Edirne	3.645
3	2a	K. Pravadi	-	Edirne	15.840
4	3a	K. Karagüllü (Karagöllü)	-	Edirne	7.331
5	3b	K. Hacı Umur	-	Edirne	12.060
6	4b	K. Sofular nd. Beđlü	-	Edirne	4.552

7	5a	K. Çaşnigir	-	Edirne	3.021
8	5a	K. Korucı-ı Büzürk	-	Edirne	35.977
9	5b	K. Eynesi	-	Edirne	15.937
10	6a	K. Çengellü	-	Edirne	1.125
11	6b	K. Kazan (Kogan)	-	Edirne	25.324
12	7a	K. Yüreğiç	-	Edirne	10.530
13	7b	K. Saru Tur Ali	-	Edirne	13.479
14	8a	K. Mahmûdca nd. Kara Kasımlu	-	Edirne	8.709
15	8b	K. Hacı Timurhânlu	-	Edirne	7.796
16	9a	K. Kırşehirlü	-	Edirne	3.917
17	9b	K. Mahmad	-	Edirne	4.953
18	9b	K. Bınarcı (Pınarcı)	-	Edirne	6.069
19	10a	K. Aslihân	-	Edirne	3.307
20	10a	K. Kemâl	-	Edirne	3.340
21	10b	K. Ahî	-	Edirne	8.407
22	11a	K. İbn Sökün	-	Edirne	8.109
23	11a	K. Has nd. Aslihân	-	Edirne	5.638
24	11b	K. İsmâilce	-	Edirne	12.648
25	12a	K. Bürücükler (Yörücükler)	Re'âyâsının nisfi perâ-kendedir	Edirne	3.322
26	12b	K. Hınzır Viranı	Karyenin re'âyâsı perâ-kendedir	Edirne	3.170
27	12b	K. Korucı-ı Küçük	-	Edirne	3.044
28	13a	K. Lefke	-	Edirne	31.249
29	14a	K. Kara İshâklu	-	Edirne	10.407
30	14b	K. Antablu (?)	-	Edirne	11.206
31	15a	'an mahsûl-i evkâf der nefsi-i Edirne	-	Edirne	72.730
32	15a	'an mahsûl-i evkâf der nefsi-i İstanbul	-	Edirne	111.092
33	15b	K. Akbaş ... Akça İbrâhim	-	Cisr-i Mustafa Paşa	10.500
34	16a	K. Helvâci-i Küçük	-	Dimetoka	4.701
35	16b	K. Helvâci-i Büzürk	-	Dimetoka	12.293
36	17a	K. Mustafalu nd. Subaşı	-	Dimetoka	13.738
37	17a	K. Bayhocalu	-	Dimetoka	10.665
38	17b	K. Akpınar	-	Dimetoka	12.225
39	18a	K. Karaca Halil	-	Dimetoka	10.639
40	19a	K. Olgar	-	Dimetoka	10.806
41	19b	K. Lülü (Lulu)	-	Dimetoka	14.350
42	20a	K. Salih	-	Dimetoka	9.458
43	20b	Kasaba-i İnoz (Enez)	-	İnoz (Enez)	252.896

44	26a	K. Yenice	Kürecilik hizmetlerinden dolayı muâfiyetleri var.	İnoz (Enez)	27.875
45	27a	K. Çatal-depe	-	İnoz (Enez)	1.594
46	28a	Kasaba-i Meğri	-	Ferecik ma'a Meğri	43.891
47	31a	K. Divâne İlyâs	-	Ferecik ma'a Meğri	3.859
48	31b	K. Hüseyinler ma'a Kıyak-alanı	-	Ferecik ma'a Meğri	4.348
49	32a	K. Sarılar	-	Ferecik ma'a Meğri	10.626
50	32b	K. Halil-oğlu ma'a Mahalle-i Hacı Mûsâ	-	Ferecik ma'a Meğri	5.359
51	33a	K. Kara İbrâhim	-	Ferecik ma'a Meğri	3.809
52	33b	K. Zâhidler	-	Ferecik ma'a Meğri	10.635
53	34b	K. Budağı nd. Taşıl	-	Ferecik ma'a Meğri	3.397
54	34b	K. Sofracık	-	Ferecik ma'a Meğri	4.037
55	35a	C. Hasan Cebiler	-	Gümülçine	5.552
56	37a	K. İskete	-	Yenice-i Karasu	87.600
57	41a	K. Kiçi-İlyâs	-	Yenice-i Karasu	2.692
58	41b	K. Yassı-virân	-	Yenice-i Karasu	24.135
59	43a	K. Hakulu (?) nd. Küreciler (?)	-	Yenice-i Karasu	8.011
60	43b	K. Mürseller	-	Yenice-i Karasu	3.859
61	44a	K. Çomaklu	-	Yenice-i Karasu	3.564
62	44b	K. Hamidlü	-	Yenice-i Karasu	6.391
63	45a	K. Yorgan	-	Yenice-i Karasu	3.454
64	45a	K. Koca Mahmudlu	-	Yenice-i Karasu	5.741
65	45b	K. Poladlu	-	Yenice-i Karasu	5.492

66	46a	K. Tirkeş	tâbi'-i karye-i İskete hâric ez-defter	Yenice-i Karasu	1.917
67	46b	K. Koyun Yakublu	-	Yenice-i Karasu	3.477
68	46b	C. Yasalulu (Takyalu)	-	Yenice-i Karasu	2.823
69	47a	K. Mûsâ Fakihler	-	Yenice-i Karasu	5.627
70	47b	K. Aliciler	-	Yenice-i Karasu	5.094
71	48a	K. Bayramlu	-	Yenice-i Karasu	6.511
72	48b	K. Orozlu	-	Yenice-i Karasu	5.068
73	49a	K. Neyzen	-	Yenice-i Karasu	3.770
74	49b	K. Şerâfeddin	-	Yenice-i Karasu	2.228
75	49b	K. Koyun	-	Yenice-i Karasu	15.510
76	50a	K. Esitce (?)	tâbi'-i Yassı-virân haric ez-defter	Yenice-i Karasu	3.306
77	51a	K. Moncinos	-	Kavala	30.764
78	52b	K. Koyuncuk	-	Kavala	955
79	52b	K. Eğrek-deresi	-	Dimetoka	1.982
80	52b	K. İzve-alık (?)	-	Gümülcine	650
81	53a	K. Karasu-yurdu	-	Dimetoka	578
82	53a	K. Kerdeme (?)	-	Gümülcine	491
83	53a	K. Sübhânlu (?) ma'a Manastır	-	Gümülcine	795
84	53b	K. Yahyacık (?)	-	Ferecik	3.905
85	53b	K. Kızbükü	-	Kavala	4.216
86	54a	K. Haleb	-	Kavala	5.796
87	54b	K. Dranave	-	Kavala	2.938
88	54b	K. Kuru-çay	-	Kavala	3.191
89	55a	K. Bayramlu	-	Kavala	1.846
90	55b	K. Krayıslave nd Şârlı	-	Filibe	10.353
91	56a	K. Kozadrice nd. Demürçi	-	Filibe	6.099
92	56b	K. Duka (Doka)	-	Filibe	8.261
93	57a	K. Gırabık (Gırlova) nd. İbrâhim Beğ	-	Filibe	3.013

94	57a	K. Çullu	Çeltükçiler ellerinde olan çiftlikler reaya çiftlikleridir.	Filibe	7.111
95	57b	K. Hızırca	Çeltükçiler ellerinde olan çiftlikler reaya çiftlikleridir.	Filibe	4.003
96	58a	K. İsmailler	-	Filibe	2.357
97	58b	K. Davudlar	-	Filibe	4.383
98	59b	K. Tekyelü (?)	-	Filibe	5.594
99	60a	K. Bayram Beği nd. Hacı Nasuh	-	Filibe	5.854
100	60b	K. Hacı Seğit	-	Filibe	5.420
101	61a	K. Arızlar	-	Filibe	5.435
102	61b	K. Bayramşâr	-	Filibe	1.988
103	61b	K. Domalu-yı Küçük	-	Filibe	3.650
104	62a	K. Sinholıva (Soholve) nd. Çırpılı	-	Filibe	7.061
105	62b	'an mahsûl-i çeltük	der nefsi-i Filibe	Filibe	52.200
106	62b	'an mahsûl-i öşr-i çeltük	-	Filibe	10.500
107	63a	K. Kursak	-	Tatarcık	3.817
108	63b	K. Arâş nd. Boşna	-	Tatarcık	3.782
109	64a	K. Kar-ağıl nd. Abd-veledi ve gayrühü	-	Tatarcık	2.049
110	64a	K. Selce (Selh)	-	Tatarcık	951
111	65a	K. Has	-	Kızıl-ağaç	7.591
112	65a	K. Demircilü	-	Kızıl-ağaç	6.603
113	65b	K. Kozluca	-	Kızıl-ağaç	20.210
114	66b	K. Kavaklu	-	Kızıl-ağaç	10.492
115	67a	C. Yörükân-ı Solha-dere (?)	-	Kızıl-ağaç	1.309
116	67a	K. Yavı-deresi (Yavri-deresi)	-	Kızıl-ağaç	15.251
117	68a	C. Kıbtıyân	C. Paşalu veled-i Emin, C. Mihâil b. Devlet (?), C. Kudanı veled-i Mehîr Mustafa, C. Karaman veled-i Mayıs ..., C. Karayüz, C. Kara Oğlan veled-i Fulgâr, C. Kemer Koca birader-i Yorgi, C. İsmail ma'a Vâhid veled-i Mir-hor, C. Çengi ma'a Düstûr, C. Mosor veled-i Karlı, C. Ağca veled-i Bazarlu ma'a Bazarhor	Kızıl-ağaç	12.580

118	68b	C. Re'âyâ-yı ... Kozluca ve Kavaklu ve Yavıderesi	Bazı kefere perâkende olub ... öşürlerin sahib-i arza verirler	Kızıl-ağaç	1.525
119	68b	C. Yûsuf b. Mahmûd İrci	'an tâife-i yörükân	Kızıl-ağaç	0
120	69a	Bölük-i Tarı-ormanı	'an C. yörükân-ı Kavaklu	Kızıl-ağaç	0
121	69a	C. Osman Hoca	'an bölük-i Tarı-ormanı 'an tâife-i yörükân-ı Kavaklu tâbi'-i Kızıl-ağaç ve gayrûhu	Kızıl-ağaç	0
122	69b	C. Köse İsa	'an tâife-i yörükân-ı Kavaklu tâbi'-i kazâ-i Hasköy-i Mahmud Paşa ve Hatun-ili	Kızıl-ağaç	0
123	70b	C. Köse İsa	'an tâife-i yörükân-ı Kavaklu tâbi'-i kazâ-i Prevadi ve gayrûhu	Kızıl-ağaç	0
124	71a	C. Köse İsa	Tâbi'-i kazâ-i Prevadi 'an tâife-i yörükân-ı perâkende-i yörükân-ı Kavaklu	Kızıl-ağaç	0
125	71a	C. Köse İsa	Tâbi'-i Yeni-pazar 'an tâife-i yörükân-ı perâkende-i Kavaklu	Kızıl-ağaç	0
126	71b	C. Köse İsa	Tâbi'-i Yeni-pazar	Kızıl-ağaç	0
127	72a	C. Ahmed Fakih	'an tâife-i yörükân-ı Kavaklu tâbi'-i Rusi Kasrı ve Aydos	Kızıl-ağaç	0
128	73a	Bölük-i Yörükân-ı Kavaklu	Tâbi'-i kazâ-i Sürmeli	Kızıl-ağaç	0
129	73b	C. Halil İltolu (?)	'an tâife-i yörükân-ı perâkende der kazâ-i Ahyolu ma'a Rusi Kasrı ve Aydos ve Yanbolu ve gayrûhu	Kızıl-ağaç	0
130	74a	C. Veli b. Kara Hasan	'an tâife-i yörükân-ı perâkende-i Kavaklu tâbi'-i Yanbolu ve Zağra-i Cedid ve gayrûhu	Kızıl-ağaç	0
131	74b	C. Sefer b. Tur-hoca	'an bölük-i Dulkara (?) 'an tâife-i yörükân-ı perâkende-i Kavaklu tâbi'-i Yanbolu ve Karin-il (?)	Kızıl-ağaç	0

132	74b	C. Cafer b. Turmuş	der mütemekkin-i karye-i Hırkesli (?) tâbi'-i İslonya ve sâyire	Kızıl-ağaç	0	
133	74b	C. İrci	'an tâife-i yörükân-ı perâkende-i Kavaklu tâbi'-i kazâ-i Kızıl-ağaç ve Yanbolu	Kızıl-ağaç	0	
134	75a	C. İne-beği	'an bölük-i Eğrici (Eker-ci) Efir Arslan (?) 'an tâife-i perâkende-i yörükân-ı Kavaklu	Kızıl-ağaç	0	
135	75a	C. Malkoç	'an bölük-i Eğrici (Eker-ci) Efir Arslan (?) 'an tâife-i perâkende-i yörükân-ı Kavaklu	Kızıl-ağaç	0	
136	75b	C. Köse Kulfal b. Tur-sun	'an bölük-i Eğrici (Eker-ci) Efir Arslan (?) 'an tâife-i perâkende-i yörükân-ı Kavaklu	Kızıl-ağaç	0	
Reâyâ-yı Perâkendegân-ı Kavaklu					Yekun +	25.816
137	76a	K. İlyasca nd. Mihail (?)	-	Kızıl-ağaç	5.251	
138	76a	C. Yörükân-ı Kızılcalı (?)	der sınır-ı karye-i İlyasca	Kızıl-ağaç	1.821	
139	76b	K. Oğuz-alanı	-	Kızıl-ağaç	11.685	
140	77a	C. Yörükân-ı Davudcılar	Mezbûr yörükler elliciler olub vakfin toprağında sâkindirler	Kızıl-ağaç	2.212	
141	77b	K. Karlı-alanı nd. Tıga (Tabga)	-	Kızıl-ağaç	7.469	
142	77b	C. Kiçiler (?)	'an tâife-i yörükân-ı der sınır-ı karye-i Oğuz-alanı	Kızıl-ağaç	824	
143	78a	K. Hızır-ağa	-	Kızıl-ağaç	3.514	
144	78a	C. Yörükân-ı Benlâcılar (?) nd. Şahkulular	Mezbûr Yörükler Hızır-ağa nâm karye sınırında sâkindirler	Kızıl-ağaç	2.557	
145	78b	K. İbri nd. Saruhân	-	Kızıl-ağaç	5.221	
146	79a	K. Saru Savılu nd. Sarı Hamza ma'a Oba-i Kulağuzlu	-	Kızıl-ağaç	4.174	
147	79a	K. Gödeme (?)	der sınır-ı karye-i Kavaklu	Kızıl-ağaç	4.620	
148	80a	K. Kulfallu	-	Nevâhi-i Yanbolu	7.934	

149	80a	K. Göbül (?)	-	Nevâhi-i Yanbolu	6.719
150	80b	K. Eynehanlu	-	Nevâhi-i Yanbolu	3.904
151	80b	K. Pirlüce	Mezbûr karyenin re'âyâsı perâkende olup kande gittikleri nâ-malûmdur ve yerleri hâli ve muattaldır.	Nevâhi-i Yanbolu	0
152	81a	K. Ilıca-i Burakı	-	Yenice-i Zağra	2.219
153	81a	K. Furtına	-	Yenice-i Zağra	32.648
154	83a	C. Kıbtıyân	'an re'âyâ-yı evkâf-ı mezbûre der mütemekkin-i karye-i Furtına	Yenice-i Zağra	1.485
155	83a	K. Beğli	der sınır-ı karye-i Furtına	Yenice-i Zağra	1.065
156	83b	K. Karagöz (Kovagöz) nd. İbrâhim	-	Yanbolu	10.751
157	84a	C. Re'âyâ-yı Kıbtıyân	Evkâf-ı İmâret-i mezbûre	Yanbolu	1.435
158	84a	K. Moğla (Mogila)	-	Yanbolu	10.182
159	84b	K. Cenger	-	Yanbolu	10.285
160	85b	K. Budaklu	-	Yanbolu	10.787
161	85b	K. Çulkara (Dulkara)	der sınır-ı karye-i Budaklu hâric ez-defter	Yanbolu	1.324
162	86a	K. Holi (?)	-	Yanbolu	10.488
163	87a	Kasaba-i Süzebolu	Kasaba-i Süzebolu el-mezbûr ma'a Dalyanhâ	Ahyolu	103.962
164	91a	K. Anarâyi (Zanarâti) nd. Genlik (Keşlik)	-	Ahyolu	2.552
165	91a	K. Yoros	Avârız ve cümle tekâliften muâflardır.	Ahyolu	15.160
166	91b	K. Ağca-kovanlığı	Mezbûr karyede kadîmî mütemekkin olan re'âyâ perâkende olup ne yere gittükleri nâ-malûm olup mezkûrân ziyâde sonra gelüb tavattun itmişlerdir	Ahyolu	2.392
167	91b	K. Yusuf-kovanlığı	-	Ahyolu	2.270
168	92a	K. Cenger	-	Ahyolu	4.946
169	92a	K. Eravâdin (Revandinus)	-	Ahyolu	5.383
170	92b	K. Ruzbarıcı (?)	Zikr olunan iki karyenin re'âyâsı perâkende olup	Ahyolu	0

171	92b	K. Mekt (Bekt)	kande kendüleri nâ- mâlûm olub yerleri hâlî ve muattâl kalmađın kayd olunub Őerh verildi	Ahyolu	0
172	92b	C. Re'âyâ-yı perâkendezân-ı evkâf-ı mezbûre	Mukâtaa-i kazâ-i Süzebolu	Ahyolu	8.861
173	93b	K. İlcalu ma'a Dudulu	Zikr olan karyelerin re'âyâsı etrâf kurâya perâkende olub lâkin başka başka tahrîr muhâl olmağın iki karye ma'an tahrîr olundu ve çiftlikle- rin bazısı yine kendü tasarruflarındadır.	Kızıl-ağaç	2.333
174	94a	K. Davud-beđlü	Zikr olan karyelerin re'âyâsı etrâf kurâya perâkende olub lâkin başka başka tahrîr muhâl olmağın iki karye ma'an tahrîr olundu ve çiftlikle- rin bazısı yine kendü tasarruflarındadır.	Kızıl-ağaç	1.815
175	94b	K. Taşlık-yörüğü	Re'âyâsı etrâf kurâya perâkende olub bazıları yine çiftliklerin tasarruf iderler.	Kızıl-ağaç	1.601
					1.791.33 3

K: Karye, C: Cemaat, nd: Nâm-ı diğer,

EKLER:**EK I: TAHRİR HÜKMÜ**

İftihârü'l-'ulemâ'i'l-muhakkıkîn muhtârü'l-fuzalâ'i'l-mudakkıkîn yenbu'u'l-fazl ve'l-yakîn vârisü 'ulûmi'l-enbiyâ-i ve'l-mürselîn el-muhtass bi-mezîd-i 'inâyeti'l-meliki'l-mu'în mahmiye'-i Edirne'de Dârü'l-hadîs Medresesi Müderrisi Mevlânâ Şücâ' zîdet fezâ'ilühu ve kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân mahmiye'-i mezbûrede vâkı' merhûm ve mağfûrun leh sultân Murâd Hân tâbe serâhü evkâfî mütevellîsi Mustafâ zîde mecdühu tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki hâlâ Dârü's-sâ'ade Ağası olan iftihârü'l-havâss ve'l-mukarrabîn 'umdetü eshâbi'l-'izz ve't-temkîn mu'temedü'l-mülûk ve's-selâtin el-muhtass bi-mezîd-i 'inâyeti'l-meliki's-samed Mehmed Ağa dâme 'uluvvühu der-sâ'âdetime 'arz gönderüb nâzırı olduğu evkâf-ı mezbûre ve merhûm ve mağfûrun leh cennet mekân Sultân Bâyezîd Hân 'âliyyetü'r-rahmân ve'l-gufrânın 'imâreti evkâfından vilâyet-i Rûm-ili'nde vâkı' olan karyeleri hayli zamandır ki tahrîr olunmamağla ahâli-i kurânın ahvâli mükedder olub evkâf-ı mezbûre bi'l-küllîye tahrîr ve defter olmak lâzım ve mühim olub husûsan müddet-i medîd ahâli-i mezbûre re'âyâsının mürdeleri ihrâc olunub tahrîr olunmamağla her sâl mahsûl-i vakfa noksân geldükden mâ'adâ mevcûd olan re'âyâ perâkende ve perîşân olmak üzerelerdir ahvâlleri hakk ve 'adl üzere görülüb mürdeleri ve gürihteleri ihrâc olunub yerlerine oğulları ve mu'takları ve içlerinde tavattun iden haymanaları tahrîr olunduktan sonra zıkr olunan vakıfların müşevveş ve muhtell olan mu'ayyen ve mümtâz sınırları dahi vakfnâme mücibince görülüb mürûr-ı eyyâmıla zü'amâ ve çavuşân ve sipâh ve erbâb-ı timâr tâyifesi vakfnâmeye muhâlif dahl ve tecâvüz eyledikleri mahallerden 'adl üzere ahâli'-i vukûf ma'rifetleriyle görülüb sâbit ve zâhir olduktan sonra câbecâ 'alâyim vaz' olunub min ba'd 'alâyim muktezâsınca 'amel olunub evkâfın yerlerine hâricden kimesnei dahl ve tecâvüz itdürmeyüb ve zıkr olunan vakıfların ba'zı yerleri ve koruları ve bağları mürûr-ı eyyâmıla aharın toprağına ve vakfına hald olunmağla mahsûl-i vakfa zarâr müterettib olmuştur bu makûleler dahi vilâyetin ... ve kudemâsi ma'rifetleriyle hakk ve 'adl üzere görülüb sâbit ve zâhir olduktan sonra sebt-i defter ve min ba'd vakf için zabt olunub ve evkâf-ı mezbûrenin ba'zı defterlü ra'ıyyetine ümenâ ve 'ummâl ve mübâşirîn-i emvâl olanlar dahl idüb ba'zı rüsûm taleb iderler bu makûleler dahi uslûb-ı sâbık üzere cânib-i vakfa kelm olunub ve mezbûr evkâfların beytü'l-mâl-ı hâssa ve 'âmme ve yava ve kaçgûn ve mâl-ı gâyib ve mâl-ı mefkûd ve mâl-ı mevkûd ve cürm-i cinâyet ve bâd-ı hevâsı kadîmü'l-eyyâmdan vakf cânibinden zabt olunugelmiş iken ümenâ ve mültezimîn ve 'ummâl ve sâyir ehl-i 'örf tâyifesi dahl ve tecâvüz itmekle mâl-ı vakfın izâ'atine sebep olmuşlardır bu makûleler dahi görülüb uslûb-ı sâbık üzere vukû'î ve sıhhatiyle ketb ve tahrîr ve defter olunub ve min ba'd 'âdet-i kadîm üzere serbest tarîkiyle zabt olunub ve bi'l-cümle zıkr olunan

vakıfların cemî' ahvâli bi'l-fi'il merhûm ve mağfûrun leh Sultân Bâyezîd Hân tâbe serâhu 'imâreti evkâfi kâtibi kıdvetü erbâbü't-tahrîr kâtib 'Osman zîde kadruhu mübâşeretiyle cemî' ahvâli nakîr ve kıtmîr her ne ise hakk ve 'adl üzere görülüb tahrîr ve defter olunub hâric ez-defter muhtell ve müşevveş bir mâl komayub ba'dehu tahrîr olunan defterleri imzâ ve mühürleyüb birisin hizâne-i 'âmireye ve birisin mütevellî-i evkâfa teslîm olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylemeğin buyurdum ki [s.1b] hükm-i şerîfim vardıkda bir an ve bir sâ'at te'hîr ve terâhî eylemeyüb kâtib-i mezbûr mübâşeretiyle zikr olunan vakıfların re'âyâsının mürde ve gürihtelerini ihrâc ve yerlerine oğulların ve mu'takların ve içlerinde tavattun iden haymanaları kâtib-i mezbûra tahrîr itdürüb mezbûrân vakıfların müşevveş ve muhtell olan sınırların sınır-nâme-i hümâyûn mücibince ahâli-i vilâyet ma'rifetleriyle yoklayub aslı ve hakîkati ile ma'lûm idindikden sonra şer'le sâbit ve zâhir olan sınırlarına emrim üzere 'alâyim vaz' idüb min ba'd hâricden bir ferdi vakfın mu'ayyen ve mümtâz sınırlarına dahl ve tecâvüz itdürmeyesin ve vakfın ba'zı yerleri ve koruları ve bağları mürûr-ı eyyâmıla ahârın toprağına halt olunub vakfa zarar ve müterettib olmuş anı dahi şer'le göresin vâkı' ise ba'de's-sübût uslûb-ı sâbık üzere vakf için zabt ve tasarruf itdürdüb deftere kayd eylesesiz ve mezbûrân vakıfların defter-i hâkânîde mukayyed ra'iyetine ve ra'iyyet oğullarına ahardan bir ferdi dahl ve ta'arruz ve te'allül ve nizâ' itdirmeyesin bî-vech dahl itmek isteyenleri men' idüb memnû' olmayanları isimleriyle ve dirlikleriyle ve sâkin oldukları kasaba ve karyeleriyle yazub 'arz eylesesin ve zikr olunan vakıfların kadîmü'l-eyyâmdan serbestlik üzere zabt olunmağıla beytû'l-mâl-ı 'âmme ve hâssa ve yava ve kaçgûn-ı kul ve câriye ve mâl-ı gâyb ve mâl-ı mefkûd ve mâl-ı mevkûf ve cürm-i cinâyet ve bâd-ı hevâsı bi'l-küllîye evkâf cânibinden zabt olunur imiş anı dahi göresin vâkı' ise uslûb-ı sâbık üzere sebt-i defter idüb min ba'd vech-i meşrûh üzere cânib-i vakfdan zabt ve tasarruf itdüresin ve bi'l-cümle mezbûrân vakıfların nakîr ve kıtmîr vâkı' olan ahvâli emr-i 'âli- kadrim mücibince hakk ve 'adl üzere görüb sebt-i defter idüb ve min ba'd muhtell ve müşevveş bir mâl komayasın ve'l-hâsıl zikr olunan vakıflara müte'allik münâzi'ün fihâ olan ahvâlin ve arâzi ve sınırların nizâ' idenler veya vekîlleri huzûrlarında şer' ve kânûn üzere fasl ve sebt-i defter eylesesin sonra kimesnenin nizâ' ve muhâlefet etmeğe mecâli olmaya ve husûs-ı mezbûrda kemâl-i emânet ve istikâmetle edâ-yı hizmet idüb hedâye ve pîşkeş deyû kimesnenin bir nesnesin almayasın ve hiç kimesne meyl ve mehâbâ dahi eylemeyüb ta'arruziyet ve garazdan hazer eyleyüb ve vech-i meşrûh üzere tahrîr olunan defteri tamâm olduktan sonra imzâ ve mühürleyüb birisin hizâne-i 'âmireye ve birisin dahi mütevellî-i vakfa virüb hıfz itdiresiz ki min ba'd mücibiyle 'amel oluna inşâallâhu te'âlâ bu bâbda olan hizmetin ve sa'y ve kifâyetin zâyi' olmayub envâ'-ı 'inâyet-i 'azîmü'l-berekâtıma mukırr ve mazhar vâkı' olman mukarrerdir ana göre basîretde tedârik üzere olub akdem ihtimâmda dakî-

ka fevt eylemeyesiz ve zıkr olunan vakfın eğer re'âyâsın ve eğer küllî ve cüz'î mahsûlâtı ve rûsûmıdır tamam görölüb sebt-i defter olunduktan sonra defter-i 'atikle tatbîk eyleyesiz ki defter-i cedîd defter-i 'atıktan noksân üzre tahrîr olunmuş olmaya şöyle bilesiz 'âlâmet-i şerîfe i'timâd kılasız tahrîren fi'l-yevmi's-sâbi'-i 'aşer şehri Cemâziye'l-âhir sene semân ve tis'in ve tis'a mi'e Be makâm-ı Kostantınıye [s.1a].

EK II: KÂNÛNNÂME-İ İNOZ (ENEZ)

Yel değirmenlerinin her birinden elli ikişer akça resm alınur ve ellişer akça dahi resm-i ihtisâb alınur çanak ve çölmek furunundan evânisi çıkdıkça her birinden bir buçuk akça alınur ve sarımsak ve soğan bostanından 'öşr alınur amma evleri bağçelerinde olan sarımsak ve gayriden bağçeden bağçeye 'öşr alınur ve resm-i ganem 'âdet üzre alınur ve her üçyüz re's beş akça resm-i ağıl alınur ve resm-i fuçı-ı kefere kendü içdüklerinden nesne virmezler amma satılan hamrlarından alanlar şehirden taşra iletmeyüb şehirde satsalar her on medrede satan üç buçuk ve alan gerek büyük ve gerek küçük olsun ve çıkararak gerek şehirlü ve gerek hâricden olsun her fuçıdan on iki akça bâc alınur ve resm-i ihtisâb deyû her yüz medrede yirmi akça alınur ve deryâdan hamr gelse gerek büyük ve gerek küçük olsun her fuçıdan sekiz akça resm-i ihtisâb alınur ve re'âyâdan meyhâne açub kendü hamrlarından satmak murâd idinüb ibtidâ fuçı açdıkdâ beş akça resm-i ihtisâb alınur eğer üç veya dört gün meyhânesini kapayub girü açsa ol vakt dahi yine beş akça alınur ve illâ kapamayub muttasıl satsa gerek az ve gerek çok satsun hemân ibtidâ açduğı vakt alınur ve hârice hamr satdıkları vakit vakf zâbitlerinden medre alub icâre'-i medre deyû her yüz medreden beş akça alınur.

Kânûnnâme-i ta'sîr

Re'âyâ-yı karye-i İnoz mezbûr karyenin bağlarında üzüm olub bozdukları zamana gelince bâzârda satmayub ve büyük sepet ve fuçı ile taşımayub ancak yedükleri üzümün 'öşri mukâbelesinde her bağda resm-i seped deyû ikişer akça alınur ve ahâli-i İnoz'un bağları iki sınıfdır bir sınıfı Eski-hisar içinde ve bir sınıfı taşradır bozmalı olıcak zıkr olunan Eski-hisar'ın içinde olan bağların her kıt'asından on üç akça alınurmuş hâlâ ref' olunub 'öşr alınmak üzre kayd olundu ve taşrada olan bağların üzümünden şehre taşıdıklarında gerek müslüman ve gerek kefere her araba yüküne sekiz ve her bargir yüküne ikişer akça alınur [s.27b].

EK III: KÂNÛNNÂME-İ İSKETE

Hâricden araba ile bal ve yağ getirseler ve ol çiftde satmayub der-mahzen etseler beher araba(dan) sekiz akça bâc alınur ba'dehu satduğı vakt kantar ile satarsa alandan ve satandan bir akça alınur ve at yüküyle gelen baldan ve yağdan ikişer akça bâc alınur ve satduğı zamanda kantar ile satarsa kezâlik alandan ve satandan birer akça alınur ve araba ile amrud ve elma ve kavun ve ... ve ... gelse her arabadan buçuk akça bâc alınur ve araba ile sarımsak ve soğan gelse her arabadan dört akça bâc alınur ve araba ile palamud gelse her arabadan sekiz akça bâc alınur ve kelem ve ispenâh arabasından ikişer akça bâc alınur ve at yüküyle gelen sarımsak ve soğan ve tabaklarda 'amel olunan pırnâr kökünden ikişer akça alınur ve merkeb yükünden birer akça bâc alınur ve hasır yükünden bir akça na'l ve mih ve ... yükünden ikişer akça alınur ve hâricden penbe ve rişte-i penbe getürenler muhtesibden taş kıyye (?) alub ikişer akça virürler ve koyun çevirmesinden her iki çevirmeye bir akça alınur ve tabh idüb satar oldukda her çevirmede iki akça alınur ve ganem ve kuzı satıldıkda her iki re'se bir akça bâc-ı pay alınur ve esb ve gâv satılsa alandan iki ve satandan iki akça alınur ve gulâm ve câriye satılsa satandan ve alandan beş akça alınur ve gâv zebh olundukda zebh idenlerden her gâvdan üç akça ve koyun zebh idenlerden her dört re'sden bir akça bâc-ı mürde alınur ve keyl ile fûrûht olunan hubûbât kısmından her beş kilede bir şinik bâc-ı keyl alınur bir keyl ve iki keyl kısmından dahi ol hesâb üzre her keylden birer kâse alınur ve 'aba satanlardan her 'abadan buçuk akça bâc alınur ve kasabadan taşraya araba ile sahtiyân ve meşîn ve sâyir debbâğ esbâbı çıkdıkda her arabadan sekizer akça bâc alınur ve at yükünden iki akça alınur ve kebe satanlardan her yirmi akçada bir akça alındıktan sonra resm-i çerâğ deyû iki akça dahi alınur ve hamr yükünden taşra çıkaran gerek ra'ıyyet ve gerek hâricdendir her at yükünden bir akça alınur ve ahâli-i karyeden hınzır besleyenlerden her re'sden bir akça bâc alınur ba'dehu depeledüğü vakt her re'sden iki akça alınur ve hâricden ve re'âyâdan hınzır satanlardan her re'sden bir akça bâc alınur ba'dehu depeledüğü vakt kezâlik her re'sden iki akça alınur ve çivi (?) ve sâyir envâ' kısmını satanlardan yirmi ve otuz akçada bir akça alınur ve kırk akçalık satduğı vakt iki akça bâc alınur ve çölmek ve çanak ev işi işletenlerden her kazana iki akça alınur ve bağlarından üzüm olub bozdukları zamana gelince şıra ve pazarda satmayub kendüler yedükleri üzümün 'öşri mukâbelesinde her kıt'a bağdan ikişer akça resm-i seped alınur [s36b].

EK IV: KÂNÛN-I BÂC-I FUÇI-I HAMR

Karye-i Kozluca ve Kavaklu sınırından mütemekkin olan Yeni-köy ve Yavı-deresi ve gayri kurâ ahâlisi vakfa virdükleri dönüm resminden mâ'adâ içdükleri hamrlarından kendüler hârice çıkarsalar her fuçıdan iki akça bâc alınur

ve kendüler çıkarmayub hâricden gelüb hamr alsalar ol vakt satandan üç akça ve alandan dört akça bâc alınur ve kendüler yabandan getürdükleri hamrın her fuçısından on akça bâc alınur ve kendü mâbeynlerinde satdukları fuçıdan gerek bütün fuçı satsun ve gerek meyhâne idüb satsun ol vakt her fuçıdan üç akça bâc alınur [s.68a].

EK V: KÂNÛN-I BÂC-I FUÇI-I HAMRHÂ-İ KARYE-İ FURTINA

Kendü bağlarından itdükleri hamrı satdıkları zamanda beher fuçı dört akça satan ve beş akça alandan bâc alınur ve vakfın yerlerinde olan bağlarından gayri hâric toprakda olan bağlarından veya ahâr yerden hamr getürseler beher fuçı on beş akça bâc alınur ve getürdükdün sonra hârice veya köyde mâbeynlerinde satu bâzâr etseler ol vakt satandan beş alandan on beş akça bâc alınur [s.85a].

EK VI: KANUNNÂME-İ SÜZEBOLU

Taşra bağdan şehre şıra gelse gerek müslüman ve gerek kâfir her dolu kaduzdan yirmi ikişer akça 'öşr alınur ve fuçı açub satar olsalar resm-i çenber deyû her fuçıdan beş akça resm alınur ve şehirden fuçı ile hamr veya taze şıra satılsa alan ve satan gerek şehirden ve gerek hâricden olsun alandan on ve satandan beş akça bâc alınur ve at yükünden bâc-ı siyâh çıkandan ve girenden yükünde ne olursa olsun beher hıml iki akça alınur ve araba ile meyve ve pıyâz ve sîr ve kelem ve ispenâh ve beze ve at kısmından her arabadan dört akça alınur ve araba ile şehirden balık gelse çıkararak gerek şehirden ve gerek hâricden olsun her arabadan sekiz akça alınur ve deryâdan un ve şa'ir ve gendüm gelse keyl olandan resm-i keyl dozun olandan resm-i kabbân alınur ve kurudan gelen un ve şa'ir ve gendüm ve sâyir hubûbât dahi kezâlik ve iskelede kumaş makûlesinden müslümandan yüzde iki akça ve meyveden yüzde bir akça ve kefereden yüzde dört akça ve harti (?) keferesinden yüzde beş akça alınur ve bâzâr satılan 'abadan her 'abadan vakf için buçuk akça alınur ve resm-i kiyâh ve resm-i hem-behr-i müzevvec sekiz akça alınur ve bağda üzüm yetişüb bozub 'öşr alınmak zamana gelince pazarda satılmayub ve şıra itmeyüb ancak kendü yedükleri üzümün 'öşri mukâbelesinde her bağdan ikişer akça resm-i seped alınur ve sayd olunan mâhîden kadîmden alınan vakf hissesi alındıktan sonra mâhî kısmından gayri keferede mâbeyninde ekl olunub deryâdan çıkardıkları isti-ridye ve midye bu kısmın sâyirinden beher on akçadan bir akça vakf için 'öşr alınmak üzere defter-i cedîde kayd olundu [s.86b].